

gevoerd. Maar er zijn ook argumenten tegen: privacy of de beperking van de individuele vrijheid. Als kan worden aangetoond dat persoonsregistratie de misdaad terugdringt, dan lijkt er geen enkel tegenargument meer mogelijk. Ik heb zo mijn twijfels over het geweldig snelle tempo van veranderingen dat zo positief wordt bevonden. Het behoud van zaken is ook een waardevol iets. Neem bijvoorbeeld de binnenstad van Den Haag, dat toch een prachtige woonstad is. Midden in het centrum zijn nu geweldige kolossen van gebouwen neergezet, waarvan men vaak niet eens weet wat het is. Dat is jammer, want daardoor is de hele sfeer die de binnenstad had weg. Het rationele argument is dan dat het dure grond betreft. Maar het behoud van de stad is ook wat waard. Zo'n twintig jaar geleden was er een hele stroming die tegen dit rationele denken inging. De studenten-revoltes bijvoorbeeld. Toen had men het over vakidioten, wetenschap die gevaarlijk was en zo voorts. Daaruit kwam ook de milieubeweging voort. Nú kunnen we constateren dat het maar een golfje is geweest, en dat de rationaliteit voortschrijdt in de richting die zij al eeuwen gaat. De Verlichting en de opkomst van de positieve wetenschap zijn toch enkele van de belangrijkste krachten geweest in dit proces. Er komt meer rationele kennis die zich bovendien uitbreidt tot nieuwe gebieden. Als iets technisch mogelijk is, krijgt dat consequenties. Je kunt die kennis niet meer wegstoppen. De kennis krijgt een eigen betekenis en drijft mensen op naar een bepaalde houding. Wat ik zo frappant vind, is dat

Prof.dr. J.A.A. van Doorn (1925) was tot 1 januari 1988 hoogleraar sociologie aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam. Van origine sociaal-geograaf werd hij in 1958 hoogleraar industriële sociologie in Leiden. In 1960 vertrok hij naar Rotterdam en werd hoogleraar aan de Nederlands Economische Hogeschool, die later opging in de Erasmusuniversiteit. In vervolg op zijn afscheidsrede, 'Relativiteit van rationaliteit' maakt hij een uitgebreidere studie van de rationalisatie van de moderne samenleving. Naast de al genoemde studie over het ingenieursdenken, werkt hij ook nog aan een boek over de koloniale geschiedenis.

Interview: Roeleke Vunderink
Foto: Wim Ruigrok

men zich vroeger beriep op God of de gemeenschap als men niet aan iets mee wilde doen. Nu vindt men dat er toch naar gekeken moet worden; er wordt een commissie van deskundigen ingesteld, daar mag dan ook een ethicus inzitten, en die stelt dan vast dat we op die weg moeten doorgaan. Weliswaar voorzichtig, en omkleed met waarborgen, maar het gaat steeds verder.

Het rationele is natuurlijk ook heel duidelijk in de wetenschap aanwezig. Bepaalde takken van wetenschap worden momenteel 'voorgetrokken', en soms zijn daar ook wel goed argumenten voor. Wel moet men de verhoudingen goed in de gaten houden. Omdat de belangen van overheid en bedrijfsleven hierbij gelijk opgaan, wordt het gevaar groot dat andere kennissoorten en wetenschapstypen op de achtergrond raken. De overheid krijgt als het ware de speciale taak om ook die zaken te beschermen. Dat heeft zowel te maken

met de steeds verder gaande specialisatie in de wetenschap, als met het feit dat ethici en filosofen heel weinig te zeggen hebben. Zij zijn niet meer de centrale faculteiten zoals eens de bedoeling was. De filosofie is steeds wetenschappelijker geworden en heeft weinig relatie meer met andere wetenschappen en andere soorten kennis. Ik denk dat de universiteit veel meer een Amerikaans karakter moet krijgen: de universiteit als een federatie van een aantal heel verschillende instellingen. Naast een aantal scholen, zoals de *businessschool* en de *law school*, zijn er de faculteiten, die het vanouds wetenschappelijke bestel vertegenwoordigen. Neem bijvoorbeeld de economische discipline. Dat kun je nauwelijks nog wetenschap noemen. Vroeger hingen economen zeer verschillende richtingen aan,

derwijskunde of organisatiekunde ook een brok sociologie krijgt. Studenten vragen zich af wat ze met dat kletsvak aanmoeten! Men moet zich vooral *technisch* gereed maken. Maar dan wordt het gewoon een hogere beroepsopleiding en dat willen we niet. De sociologie heeft eigenlijk de functie van de filosofie overgenomen, door een aantal vragen te stellen die nu eenmaal in een recht-toe-recht-aan vak niet aan de orde komen. Mijn persoonlijke mening omtrent een samengaan van diverse sociale wetenschappen - maar niet iedereen deelt die mening - is, dat de interessante vragen zich altijd bevinden op grensgebieden van de wetenschappen. In een algemene sociaal-wetenschappelijke opleiding om die interessante vragen op te lossen, zie ik echter niet

'De sociologie heeft eigenlijk de functie van de filosofie overgenomen.'

en hadden hele boeiende discussies over industrialisatie en de rol van de staat. Nú houdt de economie zich vooral bezig met modellenbouw, het is zuiver technisch denken geworden.

Bij de start van de sociologie-opleiding in Rotterdam werd de studie vooral toegesneden op de arbeidsmarkt. Kunden hadden een stevige hulpfunctie. Theorie moest men maar in de vrije tijd doen, maar het bleef wel gaan om een sociologie-opleiding. Nu zie je in feite een omkering. De opleiding is zo ver gespecialiseerd dat men tijdens studies als on-

zoveel. Eigenlijk zou men ná de gespecialiseerde opleiding in contact moeten worden gebracht met die multi-disciplinaire vraagstukken. Economen zouden dan ook sociologische, historische en filosofische vragen moeten meenemen. Zelf ben ik nu bezig met een studie naar de rol van het ingenieursdenken in het Nederlands socialisme. In de jaren twintig bleek de SDAP zich onder die invloed veel planmatiger te ontwikkelen dan voor die tijd. En die studie is voor mij een aardig voorbeeld van een combinatie van een historische en een sociologische benadering.